

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 517/2023-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 2/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a 3/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Advokáti Heinrich s. r. o., Skautská 12, Nitra, proti rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 2Co/74/2019 z 9. septembra 2020 a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7Cdo/302/2021 z 25. mája 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. septembra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a pokojne užívať majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkami v civilnom spore, ktoré žiadajú zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľka a sťažovatelia (právni nástupcovia manžela sťažovateľky) sa vzájomnou žalobou proti žalobcom domáhali určenia výlučného vlastníctva k pozemku spoločného dvora, spoluvlastníkmi ktorého sú podľa katastra nehnuteľností sťažovateľka a žalobcovia. Sťažovatelia tvrdili, že dohodou o zriadení práva osobného užívania z 29. júna 1973 im bol pozemok vo vlastníctve štátu v celosti odovzdaný do užívania. Sťažovatelia navrhli zmenu žaloby na základe geometrického plánu z roku 2018, ktorým bol pozemok rozdelený na tri parcely. Sťažovatelia mali vlastnícke právo ku všetkým novovytvoreným pozemkom nadobudnúť na základe dohody o práve osobného užívania a vydržaním.

3. Okresný súd rozsudkom zamietol vzájomnú žalobu sťažovateľov. Konštatoval, že zo spisu nevyplýva, že by právny predchodca sťažovateľov bol v čase konfiškácie jeho majetku v roku 1946 jediným vlastníkom pozemku, na základe čoho by sa štát stal jediným vlastníkom. Z pozemkovoknižnej vložky, do ktorej boli zapísané skonfiškované nehnuteľnosti, vyplýva, že k spornému pozemku bol evidovaný zápis dvor intravilán spoločne s domom patriacim žalobcom. Preto nemohli sťažovatelia dohodou o práve osobného užívania nadobudnúť vlastníctvo k celému pozemku, ale len spoluvlastnícky podiel, ktorý bol konfiškovaný ich predchodcovi. Okresný súd konštatoval, že sťažovatelia sa ujali držby pozemku uzavretím dohody o práve osobného užívania 29. júna 1973. Dospel k záveru, že sťažovatelia výlučné vlastníctvo k pozemku nenadobudli ani vydržaním, pretože neboli počas 10-ročnej vydržacej doby dobromyseľní. Vychádzal z toho, že sťažovatelia v roku 1981 podali návrh na zápis geometrického plánu domu postaveného aj na spornom pozemku, ktorý evidencia nezapísala. Preto u nich mala vzniknúť pochybnosť, že nie sú vlastníkami celého pozemku. Okresný súd skúmal, či sťažovatelia nespĺnili podmienku 10-ročnej dobromyseľnej držby pred januárom 1992, odkedy bolo možné vydržaním nadobudnúť vlastníctvo aj k pozemkom. Dospel k záveru, že neboli dobromyseľní, pretože v rokoch 1984 a 1985 sa ako účastníci súdneho konania o odstránenie bránky zo spornej parcely museli dozvedieť, že pozemok je v spoluvlastníctve predchodcov žalobcov.

4. Sťažovatelia sa proti rozsudku okresného súdu odvolali. Nesúhlasili s tým, že okresný súd stratu ich dobromyseľnosti vyvodil z nezapísania geometrického plánu v roku 1981. Keďže vlastníctvo nevznikalo povolením vkladu, sťažovatelia nemali dôvod zisťovať, či bol skolaudovaný dom so súpisným číslom zakreslený. Sťažovatelia poukazujú na skutočnosti (registrovaná dohoda o práve osobného užívania, stavebné a kolaudačné rozhodnutie, platba daní za nehnuteľnosť), z ktorých odvodzujú svoju dobromyseľnosť. Sťažovatelia poukazujú na nedostatky právnych úkonov, z ktorých žalobcovia odvodzujú svoje spoluvlastníctvo. Hoci jedna okolnosť mohla vyvolať pochybnosti o ich dobromyseľnosti, ostatné svedčili v jej prospech. Preto mal súd postupovať podľa zásady, že v pochybnostiach je držba dobromyseľná. Hoci je v rozsudku súdu z roku 1984 uvedené, že sporná parcela je spoločným dvorom, súd konštatoval, že spoluvlastnícke právo žalobcov nie je pozemkovoknižne evidované. Preto boli sťažovatelia presvedčení, že sú výlučnými vlastníkami.

5. Krajský súd ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu o zamietnutí vzájomnej žaloby sťažovateľov. Zo zopakovaného dokazovania zistil, že v roku 1981 bolo na žiadosť žalobcu vydané povolenie na stavbu bránky na pozemku, ktoré bolo na odvolanie manžela sťažovateľky rozhodnutím, ktoré si prevzal 9. júna 1983, zrušené s tým, že žiadateľmi musia byť obaja spoluvlastníci pozemku. To bolo spôsobilé voči sťažovateľom vyvolať pochybnosť o výlučnom užívaní pozemku. Preto sťažovatelia nemohli byť k 29. júnu 1983, keď by uplynula 10-ročná vydržacia doba počítaná od uzavretia dohody o práve osobného užívania dobromyseľní, že im patrí celá sporná parcela. Konštatoval, že pre rozhodnutie o žalobe sťažovateľov bolo bez významu, ako nadobudli vlastníctvo zapísaní žalobcovia, ale len to, či sťažovatelia vydržali vlastníctvo k celému pozemku. K námietkam o nedbalom vlastníctve žalobcov a ich predchodcov uviedol, že podľa zápisu v katastri sú podielovými spoluvlastníkmi. Keďže sťažovatelia nepreukázali opak, tieto údaje sú záväzné.

6. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie. Dovolací dôvod porušenia práva na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) odôvodnili nereagovaním na ich odvolaciu námietku, že pri pochybnostiach je držba dobromyseľná.

Sťažovatelia opakovane poukazujú na nedostatky nadobúdacích titulov vlastníctva žalobcov a okolnosti, z ktorých odvodzujú dobromyseľnosť. Pri dovolacom dôvode odklonu od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sťažovatelia namietali nesprávne právne posúdenie toho, že súdy (i) do 10-ročnej vydržacej doby nezapočítali vydržaciú dobu ich právneho predchodcu – štátu; preto vydržacia doba nezačala plynúť až uzavretím dohody o práve osobného užívania, ale už vydaním konfiškačného rozhodnutia v roku 1946, (ii) neaplikovali zásadu v pochybnostiach v prospech dobromyseľnosti držiteľa, keď sťažovatelia preukázali viacero skutočností v prospech ich dobromyseľnosti, hoci o nej jedna okolnosť mohla vyvolať pochybnosť, a (iii) nerozhodli samostatne o novovytvorených častiach pôvodnej spornej parcely podľa geometrického plánu z decembra 2018, napriek tomu, že spôsobilým predmetom vydržania je aj pozemok, ktorý je súčasťou parcely.

7. Najvyšší súd ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom dovolanie sťažovateľov zamietol. K dovolaciemu dôvodu nedostatku odôvodnení najvyšší súd uviedol, že krajský súd dostatočne ozrejmil, z akých dôkazov vyvodil, že sťažovatelia neboli počas 10-ročnej vydržacej doby dobromyseľní. K prvému namietanému nesprávne právne posúdeniu najvyšší súd uviedol, že krajský súd sa k otázke započítania držby predchodcu sťažovateľov pre absenciu jej vymedzenia v odvolaní nevyjadril. Preto nemôže v tejto časti preskúmať rozsudok krajského súdu. Na zdôraznenie správneho druhého namietaného nesprávneho právneho posúdenia uviedol, že dobromyseľnosť držby zaniká momentom, keď sa držiteľ oboznámi so skutočnosťou spôsobilou objektívne vyvolať pochybnosť o tom, že mu vec patrí. Preto ak krajský súd považoval za preukázané, že k momentu uplynutia vydržacej doby neboli sťažovatelia dobromyseľní, nespĺnili zákonom určenú dobu pre nadobudnutie vlastníctva vydržaním. Zásada v pochybnostiach v prospech dobromyseľnosti sa aplikuje najmä v procese dokazovania, keď sa dôkazné bremeno v pochybnostiach prenáša na toho, kto dobromyseľnosť namieta. K rozhodnutiam, o ktoré sťažovatelia opierali svoju právnu argumentáciu, uviedol, že z ich obsahu nevyplýva rozpor s dôvodmi rozhodnutia o odvolaní a žalobe. V sťažovateľmi označených rozhodnutiach súdy vychádzali z preferencie ochrany dobrej viery nadobúdateľa práv pôvodného vlastníka, no vo veci sťažovateľov súdy vychádzali z ich nedobromyseľnosti počas vydržacej doby. Preto sa od týchto rozhodnutí krajský súd nemohol odchýliť.

III.

8. Sťažovatelia rozsudku krajského súdu vytýkajú nesprávne právne posúdenie nezapočítania vydržacej doby ich právneho predchodcu, nerozhodnutie v pochybnostiach v prospech ich dobromyseľnosti, keď okrem jedinej okolnosti spôsobilej spochybniť ich dobromyseľnosť preukázali viacero skutočností v jej prospech a nedostatok odôvodnenia k okolnostiam svedčiacim v prospech ich dobromyseľnosti. Sťažovatelia najvyššiemu súdu vytýkajú, že nepreskúmal správnosť prvého nesprávneho právneho posúdenia napriek tomu, že na započítanie vydržacej doby ich predchodcu poukázali vo vyjadreniach a v odvolaní proti rozsudku okresného súdu. Sťažovatelia poukazujú na to, že krajský súd zmenil moment straty ich dobromyseľnosti z nezapísania geometrického plánu v roku 1981 na doručenie rozhodnutia v stavebnom konaní v júni 1983. Krajský súd uviedol novú argumentáciu, na ktorú mohli sťažovatelia reagovať až v dovolaní. Preto nesúhlasia s tým, že túto námietku mohli uplatniť už v odvolaní. Sťažovatelia záver najvyššieho súdu k druhému namietanému nesprávne právne posúdeniu považujú za arbitrárny a nesprávny. Nesúhlasia s tým, že zásada v pochybnostiach je držba dobromyseľná,

je len procesným ustanovením o presune dôkazného bremena. Sťažovatelia rozsudku krajského a najvyššieho súdu vytykajú, že ignorovali ich návrh na zmenu žalobného petitu a nerozhodli o každej novovytvorenej časti spornej parcely samostatne, napriek tomu, že predmetom vydržania môže byť aj pozemok ako súčasť parcely.

IV.

9. Proti ústavnou sťažnosťou namietanému rozsudku krajského súdu sťažovatelia podali dovolanie, v ktorom rovnako ako v ústavnej sťažnosti namietali nedostatok odôvodnenia k ich podstatnej argumentácii a nesprávne právne posúdenie započítania vydržacej doby a dobromyseľnosti držby, čo najvyšší súd podrobil vecnému prieskumu dôvodnosti dovolania. Právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o dovolaní vylučuje právomoc ústavného súdu. Preto bola ústavná sťažnosť v rozsahu proti rozsudku krajského súdu pre nedostatok právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) a § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

10. Čo sa týka porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy vo vzťahu k ústavnou sťažnosťou namietanému rozsudku najvyššieho súdu o nedôvodnosti dovolania, treba vychádzať z toho, že ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou najmä z toho hľadiska, či závery všeobecných súdov vyjadrené v napadnutom rozhodnutí sú dostatočne odôvodnené. Ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07).

11. Nemožno súhlasiť so sťažovateľmi, že otázka započítania vydržacej doby ich predchodcu bola prípustným dovolacím dôvodom, o ktorom mal najvyšší súd rozhodnúť. V podaniach sťažovatelia poukazovali len na to, že vydržaciú dobu štátu pred januára 1992 si môže započítať právny nástupca a konfiškáciou spornej parcely sa stal štát dobromyseľným držiteľom, čo vylučuje dobromyseľnú držbu žalobcov. V odvolaní proti rozsudku okresného súdu tvrdili len to, že pozemok pred odovzdaním do ich užívania patril štátu. Toto tvrdenie nemá súvis s dovolacou námietkou, že do ich vydržacej doby mala byť započítaná vydržacia doba štátu, ktorá začala plynúť konfiškáciou v roku 1946. K sťažnostnej argumentácii o potrebe započítať do vydržacej doby sťažovateľov vydržaciú dobu ich predchodcu treba uviesť, že to, čo najvyšší súd uviedol vo vzťahu k tomuto namietanému nesprávnemu posúdeniu, platí rovnako aj v rámci ústavnoprávneho prieskumu. Jeho predmetom nemôže byť nič, čoho správnosť nemohol najvyšší súd pre nevymedzenie v odvolaní preskúmať. K tvrdeniu sťažovateľov, že krajský súd uviedol novú argumentáciu, treba uviesť, že hoci krajský súd určil moment zániku dobromyseľnosti sťažovateľov odlišne ako okresný súd, začiatok plynutia vydržacej doby určili totožne. Preto mohli sťažovatelia začiatok plynutia ich vydržacej doby započítaním vydržacej doby ich predchodcu namietat už v odvolaní.

12. K sťažnostnej námietke o zásade v pochybnostiach v prospech dobromyseľnosti treba uviesť, že súdy z vykonaného dokazovania nenadobudli pochybnosť o dobromyseľnosti sťažovateľov. Súdy považovali za preukázané, že sťažovatelia sa doručením rozhodnutia o zrušení stavebného povolenia v júni 1983 dozvedeli, že nie sú výlučnými vlastníckmi pozemku. Preto sú ich závery o strate dobromyseľnosti sťažovateľov v súlade so zisteným skutkovým stavom a právnou úpravou, že jediná preukázaná okolnosť stačí na stratu dobromyseľnosti. Preto nemuseli súdy osobitne reagovať na každú skutočnosť, z ktorej sťažovatelia odvodzovali svoju dobromyseľnosť. K sťažnostnej argumentácii, že omyl štátu pri skonfiškovaní celého pozemku automaticky nezakladá nedobromyseľnosť sťažovateľov, možno uviesť, že súdy postupovali podľa tohto judikatórneho záveru. Aj napriek tomu, že bola skonfiškovaná len polovica pozemku, súdy skúmali dobromyseľnosť sťažovateľov k celému pozemku a nezamietli ich žalobu len preto, že štátne orgány to nezrozumiteľne zapísali do evidencie.

13. Nemožno súhlasiť so sťažovateľmi, že súdy mali posudzovať dobromyseľnosť ku každej novovzniknutej časti pozemku. So sťažovateľmi možno súhlasiť len v tom, že sa k tejto námietke najvyšší súd osobitne nevyjadril, čo bolo pravdepodobne preto, že sťažovatelia to v odvolaní uviedli len v časti odvolacieho návrhu. K tomu možno uviesť, že sťažovatelia si nesprávne vykladajú, že predmetom vydržania môže byť aj pozemok, ktorý je súčasťou parcely. Sťažovatelia spornú parcelu rozdelili na menšie parcely, no predmetom vydržania bola aj napriek formálnemu rozdeleniu celá sporná parcela. Novovzniknuté parcely sú súčasťou spornej parcely, ktorú sťažovatelia v celosti prevzali do užívania v júni 1973 a v júni 1983 vo vzťahu k celej spornej parcele stratili dobromyseľnosť. Preto bolo bez významu skúmať dobromyseľnosť ku každej až v roku 2018 vzniknutej parcele. Okresný súd rozhodol o zmene žaloby podľa návrhu sťažovateľov. Výrok o zamietnutí žaloby o určenie ich výlučného vlastníctva k celej spornej parcele konzumoval zamietnutie žaloby k jednotlivým novovzniknutým parcelám. Preto nemuseli súdy tromi výrokmi rozhodnúť o každej novovzniknutej parcele samostatne.

14. Najvyšší súd zrozumiteľne a vecne reagoval na dovoláciu argumentáciu sťažovateľov, ktorú vyabstrahoval z nadbytočne skutkovo rozsiahleho a právne nepriliehavého dovolania a považoval za podstatnú pre rozhodnutie o vzájomnej žalobe sťažovateľov, čo vyústilo do ústavne súladného záveru o nedôvodnosti dovolania. Závery najvyššieho súdu o čiastočnej neprípustnosti a nedôvodnosti dovolacích námietok nedostatku odôvodnení a nesprávneho právneho posúdenia nezapočítania vydržacej doby právneho predchodcu a neaplikácie zásady v pochybnostiach v prospech dobromyseľnosti sú v súlade so zisteným skutkovým stavom a procesnými a hmotnými podústavnými normami. Preto namietaným rozsudkom najvyššieho súdu nedošlo k porušeniu práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahovo zhodného práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, čo vylučuje porušenie práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu. Preto je ústavná sťažnosť proti rozsudku najvyššieho súdu zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. októbra 2023

Robert Šorl
predseda senátu